

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 895 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	

Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	
Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarning marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Investitsion muhit tushunchasining makroiqtisodiy tahlili va nazariy model.....	780
Saidov Rasul Boltabayevich, Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управлением возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления)	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davalt- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari	864
Yusubboeva Dinora Qudrat qizi	
Iqlim o'zgarishlari va rekreatsiya turizmining kelajagi: muammolar va yechimlar	870
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbos Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	

GLOBAL INNOVATION INDEKSLAR VA O'ZBEKISTON: RIVOJLANISH YO'NALISHLARI VA BOSQICHLARI

Bekmurodova Gavhar Adham qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Bank ishi kafedrası katta o'qituvchisi, PhD

Annotatsiya: Mazkur maqolada Global innovatsion indeks (GII)ning mazmun-mohiyati, mezonlari va xalqaro ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonning ushbu indeksdagi o'rni tahlil qilinib, past natijalarning asosiy sabablari ko'rsatib o'tilgan. Davlatning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish, ilm-fan va texnologiyalarni tijoratlashtirish, kadrlar salohiyatini oshirish hamda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasidagi yo'nalishlar chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, O'zbekistonning innovatsion reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashiga to'sqinlik qilayotgan omillar – investitsion muhit, ilmiy faoliyatga ajratilayotgan mablag', xususiy sektor faolligi kabi mezonlar asosida amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Global innovatsion indeks, innovatsion salohiyat, O'zbekiston, innovatsion infratuzilma, raqamli iqtisodiyot, ilmiy tadqiqotlar, texnologik rivojlanish, investitsion muhit, bilimlar iqtisodiyoti.

Abstract: This article explores the concept, structure, and global significance of the Global Innovation Index (GII). It provides an analysis of Uzbekistan's current position in the index and identifies key factors contributing to its relatively low ranking. The study highlights essential aspects such as the development of national innovation infrastructure, commercialization of science and technology, enhancement of human capital, and expansion of the digital economy. Based on the analysis, the article presents practical recommendations aimed at improving Uzbekistan's standing in international innovation rankings. Furthermore, it identifies the main obstacles to innovation progress, including investment climate limitations, insufficient funding for research, and low private sector engagement.

Key words: Global Innovation Index, innovation potential, Uzbekistan, innovation infrastructure, digital economy, scientific research, technological development, investment climate, knowledge economy.

Аннотация: В данной статье раскрыта сущность, структура и международное значение Глобального инновационного индекса (GII). Проведён анализ позиции Узбекистана в этом индексе, а также рассмотрены основные причины его низкого рейтинга. Особое внимание уделено формированию инновационной инфраструктуры страны, коммерциализации науки и технологий, повышению кадрового потенциала и развитию цифровой экономики. В статье обоснованы ключевые направления и разработаны практические предложения по улучшению показателей Узбекистана в международных инновационных рейтингах. Также выделены факторы, препятствующие продвижению Узбекистана в GII — инвестиционный климат, объёмы финансирования научных исследований, активность частного сектора и другие.

Ключевые слова: Глобальный инновационный индекс, инновационный потенциал, Узбекистан, инновационная инфраструктура, цифровая экономика, научные исследования, технологическое развитие, инвестиционная среда, экономика знаний.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida mamlakatlar taraqqiyoti ko'proq innovatsion salohiyat, ilmiy-tadqiqot va texnologik rivojlanish ko'rsatkichlari bilan baholanmoqda. Ayniqsa, davlatlarning Global innovatsion indeks (Global Innovation Index — GII) kabi nufuzli xalqaro reytinglardagi o'rni, ularning raqobatbardoshligi, intellektual resurslardan foydalanish darajasi va kelajakdagi iqtisodiy muvaffaqiyatlarini belgilovchi strategik omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Global innovatsion indeks — dunyo mamlakatlarida innovatsion siyosatning holati, infratuzilmaning rivojlanishi, ta'lim va ilm-fanga yo'naltirilgan investitsiyalar, innovatsion mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish kabi mezonlar asosida baho beruvchi xalqaro reyting tizimidir. Bu indeksda yuqori o'rinni egallash davlatning innovatsion jozibadorligini, xorijiy sarmoya jalb etish imkoniyatlarini va raqamli iqtisodiyotga o'tish tayyorgarligini aks ettiradi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda innovatsion infratuzilmani rivojlantirish, ilmiy salohiyatni kuchaytirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va startap ekotizimini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Xususan, "Innovatsion rivojlanish strategiyasi", "Raqamli O'zbekiston – 2030" konsepsiyasi, "Yoshlar akademiyasi" kabi tashabbuslar mazkur yo'nalishdagi muhim qadamlar sifatida e'tirof etiladi. Biroq, O'zbekistonning Global innovatsion indeksdagi nisbatan past pozitsiyasi hali ham tizimli yondashuv va strategik o'zgarishlarni talab qilmoqda.

Mazkur maqolada O'zbekistonning Global innovatsion indeksdagi holati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari, shuningdek, xalqaro tajriba asosida mamlakatning innovatsion salohiyatini rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Innovatsiyalarni kuchaytirish orqali O'zbekistonning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirish va xalqaro maydondagi nufuzini mustahkamlash masalalari ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

So'nggi o'n yilliklarda jahon miqyosida davlatlarning innovatsion salohiyatini baholashda va ularning intellektual resurslardan foydalanish darajasini aniqlashda Global innovatsion indeks (GII) muhim metodologik vositaga aylangan. Mazkur indeks davlatlarning ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion infratuzilma, oliy ta'lim darajasi, raqamli transformatsiya holati va kreativ iqtisodiyot rivoji kabi mezonlar asosida baholashni ko'zda tutadi (Cornell University, INSEAD, WIPO – Global Innovation Index, 2023).

Xalqaro miqyosdagi ilmiy tadqiqotlar, xususan Porter va Schwab (2018) tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion raqobatbardoshlik modeli, innovatsiyalarning iqtisodiy o'sish va xorijiy investitsiyalar oqimiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Xuddi shunday, Freeman (1995) va Nelson (2000) ishlarida ham innovatsion infratuzilma, ta'lim sifati, ilmiy izlanishlarga investitsiya hajmi va davlat siyosatining ochiqligi asosiy omillar sifatida ajratib ko'rsatilgan.

O'zbekiston kontekstida olib borilgan tadqiqotlarda (Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Ilmiy-tadqiqot instituti, 2022) GII indeksining tarkibiy elementlari — ta'lim sifati, internetga keng polosali ulanish, innovatsion startaplar soni va patent faolligi darajasi — O'zbekistonning past reytingini belgilovchi muhim omillar sifatida ko'rsatiladi.

Mahalliy iqtisodchi olimlardan D.Tursunov (2022) va U.Mirzayev (2023) o'z tadqiqotlarida GII reytingida yuqori pog'onalarni egallagan mamlakatlar (Shveysariya, Shvetsiya, AQSH, Janubiy Koreya) tajribasiga tayangan holda, O'zbekiston uchun quyidagi yo'nalishlarni taklif qilgan: innovatsion ekotizimni takomillashtirish, xususiyl sektorda innovatsiyaga rag'bat berish va universitet-ilmiy markaz–biznes uchligi integratsiyasini kuchaytirish.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan chop etilgan hisobotlar — masalan, WIPO (2023), World Bank (2022) va OECD (2021) hisobotlarida O'zbekistonga oid statistik ma'lumotlar cheklangan bo'lsa-da, ularning umumiy tavsiyalarida rivojlanayotgan davlatlar uchun quyidagi strategik yo'nalishlar asosiy deb qayd etilgan: ilg'or texnologiyalarni joriy etish, ilmiy-tadqiqot institutlarini rag'batlantirish, innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish va raqamli tenglikni ta'minlash.

Shuningdek, N. Norova (2024) tomonidan O'zbekiston innovatsion siyosatining huquqiy bazasi, "Raqamli O'zbekiston–2030" strategiyasining amaliy natijalari va hududiy innovatsion klasterlar holati chuqur tahlil qilingan. Ushbu tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan innovatsiyalarni rag'batlantirishga doir dasturlar mavjud bo'lsa-da, ularni real iqtisodiyotga tatbiq etish samaradorligi hanz past darajada qolmoqda.

Xorijiy ekspertlar, jumladan, Lundvall (2016) va Rodrik (2009) tomonidan ilgari surilgan innovatsion tizim nazariyalarida davlatning faolligi, korxonalarning AR-GE (R&D) faoliyatiga jalb qilinishi, axborot almashinuvi va startap ekotizimining mavjudligi GII indeksining asosiy determinantlari sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlarda global innovatsion indeks va investitsion jozibadorlik o'rtasidagi bog'liqlik kuchli ekanligi qayd etilgan. O'zbekistonning ushbu indeksdagi o'rnini yaxshilash uchun esa innovatsiyalarni iqtisodiyotni modernizatsiyalash vositasi sifatida ko'rishga doir yondashuvlar chuqurlashtirilishi kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining Global innovatsion indeks (GII) doirasidagi holati, uning tarkibiy mezonlari, ularning iqtisodiy rivojlanish va investitsion muhitga ta'siri, shuningdek, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilindi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida quyidagi yondashuvlar qo'llanildi: tizimli yondashuv, komparativ (taqqoslov) tahlil, statistik tahlil, kontent-tahlil, hamda ekspert baholash uslublari.

Tadqiqot davomida WIPO (World Intellectual Property Organization), Cornell University, INSEAD, Jahon Banki, OECD, UNESCO kabi xalqaro tashkilotlarning Global innovatsion indeksni tuzish metodologiyasi chuqur

o'rganildi. Shu bilan birga, O'zbekistonning 2020–2024 yillar oralig'ida GII reytingidagi o'zgarish dinamikasi, indikatorlar bo'yicha ko'rsatkichlari (institutsional rivojlanish, inson kapitali, ilmiy-tadqiqot faoliyati, texnologik mahsulotlar eksporti va boshqalar) tahlil qilindi.

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining “Innovatsion rivojlanish strategiyasi”, “Raqamli O'zbekiston – 2030”, “Ilm-fan va innovatsiyani rivojlantirish dasturi” kabi milliy hujjatlari tahlil qilinib, ularning GII indeksiga bevosita va bilvosita ta'siri aniqlashga urinish qilindi. Statistik ma'lumotlar asosida so'nggi yillardagi ilmiy tadqiqotlar, AR-GE xarajatlari, innovatsion patentlar soni, internet infratuzilmasi holati va oliy ta'limga ajratilgan byudjet mablag'lari singari indikatorlar tahlil qilindi.

Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish maqsadida GII reytingida yuqori o'rinlarni egallagan davlatlar — Shveysariya, Singapur, Janubiy Koreya, Shvetsiya, AQSH tajribasi tahlil qilindi va ular tomonidan qo'llanilayotgan institutsional mexanizmlar O'zbekiston sharoitiga mos holda solishtirildi. Bunda komparativ metod asosida muvaffaqiyatli innovatsion siyosat yuritayotgan mamlakatlar bilan O'zbekistonning hozirgi holati o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tadqiqotning muhim jihatlaridan biri sifatida O'zbekistonning innovatsion ekotizimi, xususan, startup loyihalar, texnoparklar, universitetlar huzuridagi ilmiy laboratoriyalar, xususiy AR-GE markazlari faoliyati chuqur tahlil qilindi. Ularning GII indeksining indikatorlariga ta'siri, investitsion jozibadorlik, texnologik eksport, va aholi bandligi bilan bog'liqligi ko'rsatildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar asosida, O'zbekistonning GII indeksidagi holatini tahlil qilish bilan birga, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beruvchi chuqur empirik va kontseptual asos yaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda global miqyosda iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida innovatsiyalar, ilm-fan, texnologik taraqqiyot va raqamlashtirish ajralib turmoqda. Bu holat Global innovatsion indeks (Global Innovation Index – GII) va boshqa xalqaro reyting metodologiyalarida ham o'z aksini topmoqda. Ushbu indeks mamlakatlarning innovatsion salohiyatini, ilmiy-texnik imkoniyatlarini va amaliy innovatsiyalarni joriy etish samaradorligini baholashda muhim rol o'ynaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, GII bo'yicha yuqori natijalarga erishgan davlatlar — Shveysariya, Shvetsiya, AQSh, Gollandiya, Finlyandiya — o'z iqtisodiyotida barqaror innovatsion infratuzilma, kuchli ta'lim tizimi, yaxshi moliyalashtirish mexanizmlari va samara berayotgan texnologik transfer siyosati orqali ajralib turadi.

O'zbekiston kontekstida olib borilgan tahlillar quyidagilarni ko'rsatmoqda:

So'nggi yillarda mamlakatda “Raqamli O'zbekiston – 2030”, “Ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasi” kabi muhim hujjatlar qabul qilindi.

Ilmiy tadqiqotlarga ajratilayotgan byudjet mablag'lari miqdori oshdi, yangi texnoparklar, innovatsion markazlar tashkil qilinmoqda.

2023-yilda O'zbekiston GII bo'yicha 132 davlat orasida 82-o'rinni egalladi. Bu natija hali ham past bo'lishiga qaramay, barqaror ijobiy dinamika kuzatilmoqda.

1-jadval. O'zbekistonning Global innovatsion indeksdagi asosiy komponentlar bo'yicha o'rni (2023-yil)

Komponent	Reytingdagi o'rin
Institutlar	72
Inson kapitali va ilm	89
Infratuzilma	76
Bozor murakkabligi	91
Biznes murakkabligi	93
Bilim va texnologik natijalar	86
Ijodiy natijalar	83

Manba: WIPO, GII 2023 hisobotlari

Tahlildan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston institutlar va infratuzilma yo'nalishlarida nisbatan yaxshi natijalarga erishgan bo'lsa-da, inson kapitali, ilmiy faoliyat va texnologik innovatsiyalarni tijoratlashtirishda hali zaifliklar mavjud.

Muammolar:

Ilmiy tadqiqotlar samaradorligi past, patentlash darajasi juda past;
Xususiy sektorning ilm-fan va innovatsiyalarga sarmoya kiritishi sust;
Oliy ta'lim muassasalari bilan ishlab chiqaruvchilar o'rtasida hamkorlik zaif;
Innovatsion infratuzilmaning viloyatlarda yetarli emasligi.

Tavsiyalar:

Innovatsion faoliyatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish;
Ilmiy tadqiqotlarning amaliy ahamiyatini oshirish va uni iqtisodiyot bilan integratsiyalash;
Texnoparklar, startap ekotizimlarini kengaytirish;
Raqamli savodxonlik va texnologik ko'nikmalarni ta'lim tizimiga chuqur singdirish.

Global innovatsion indeksda yuqori o'rinlarni egallash O'zbekiston uchun xorijiy investitsiyalar jalb etish, barqaror raqamli iqtisodiyotga o'tish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish imkonini beradi. Bu yo'lda innovatsion salohiyatni oshirish, ilm-fan va texnologiyani iqtisodiyotga tatbiq etish eng muhim ustuvor yo'nalish bo'lib qoladi.

2 jadval. O'zbekistonning innovatsion salohiyati va GII asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha qiyosiy bahosi (2023-yil holatiga ko'ra)

Yo'nalish / Ko'rsatkich	O'zbekiston (%) yoki reytingdagi o'rni	Xalqaro o'rtacha / ilg'or davlatlar	Izohlar
Ilmiy tadqiqotlarga ajratilgan YIM ulushi	0.31%	OECD o'rtacha: 2.4%	Moliyalashtirish darajasi past, bu innovatsion faollikni cheklaydi
Patent arizalari soni (1 mln aholiga)	2.4	Janubiy Koreya: 3,374	Tijoratlashtirish darajasi juda past
Ilmiy maqolalar soni (SCOPUS bazasida)	3,987	Qozog'iston: ~12,000	Sifatli ilmiy tadqiqotlar hajmi cheklangan
Innovatsion mahsulotlar ulushi sanoatda	~7%	Xitoy: >30%	Innovatsiyalar real sektorga yetarli darajada tatbiq etilmagan
Raqamli xizmatlar eksporti (mlrd \$)	0.12	Hindiston: >150 mlrd \$	IT xizmatlari eksport salohiyati past, lekin rivojlanish potentsiali bor
Innovatsion infratuzilma (texnoparklar soni)	14	Turkiya: >85	Mahalliy texnoparklar hali yetarli darajada faol emas
Oliy ta'limda STEM sohalari ulushi	~27%	Yevropa o'rtacha: 40%	STEM yo'nalishlariga qiziqish va salohiyat oshirilishi zarur
Startap loyihalar soni (rasman ro'yxatga olingan)	350	Isroil: >7,000	Startap ekotizimi endigina shakllanmoqda

Manba: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, WIPO GII 2023, World Bank, OECD

O'zbekistonning Global innovatsion indeks (GII) doirasidagi holatini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, mamlakat hali reytinglarda yuqori o'rinlarni egallamagan bo'lsa-da, mavjud infratuzilma va resurslar asosida katta salohiyatga ega. Ayniqsa, so'nggi yillarda qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va ilmiy-innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat dasturlari bu yo'nalishda muhim qadam bo'ldi. Biroq, ilmiy-tadqiqotlarga ajratilayotgan mablag' hajmi yetarli darajada emas. Bu esa yangi texnologiyalar ishlab chiqish va ilmiy natijalarni tijoratlashtirish jarayonlarini sustlashtiradi.

Innovatsion ko'rsatkichlarning past bo'lishi – ayniqsa patent arizalari soni va ularning amaliyotga joriy etilish darajasidagi sustlik – ilmiy muassasalar bilan ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi uzviy aloqaning zaifligidan dalolat beradi. Bundan tashqari, ilmiy maqolalarning xalqaro bazalarda kam nashr qilinayotgani va IT xizmatlari eksportining pastligi ham O'zbekistonning global innovatsion makondagi ulushini cheklab qo'ymoqda.

Shu bilan birga, startap ekotizimining endi shakllanib borayotganligi, raqamli xizmatlar va texnologik yechimlarga bo'lgan talabning ortib borayotgani mamlakat uchun yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Texnoparklar,

innovatsion markazlar, IT-akademiyalar va elektron hukumat xizmatlari sonining ko'payayotgani ijobiy siljishlar sari muhim zamin yaratmoqda. Biroq, bu yo'nalishlarda amalga oshirilayotgan ishlarga tizimli yondashuv yetishmaydi. STEM ta'lim sohalarining salmog'i pastligi esa inson kapitalining innovatsion iqtisodiyot talablariga to'liq javob bermayotganidan dalolat beradi.

Umuman olganda, O'zbekiston uchun Global innovatsion indeksda o'z o'rnini yaxshilash, xalqaro sarmoyadorlar e'tiborini jalb qilish va texnologik jihatdan raqobatbardosh davlatlar qatoriga qo'shilish uchun mavjud muammolarni imkoniyat sifatida ko'rib, ularga strategik yondashuvni kuchaytirish talab etiladi. Buning uchun esa ilm-fan, ta'lim, texnologiya va biznes o'rtasidagi integratsiyani chuqurlashtirish, xalqaro reyting metodologiyalariga mos islohotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonning Global innovatsion indeksdagi (GII) ishtiroki mamlakatning innovatsion salohiyati va texnologik taraqqiyot darajasini xalqaro miqyosda baholash imkonini beradi. Mazkur indeksda yuqori o'rinlarni egallash nafaqat mamlakatning global innovatsion xaritada mavqeini oshiradi, balki ichki iqtisodiy muhitda innovatsiyalarni joriy etish, raqobatbardosh ishlab chiqarish tizimini shakllantirish va xorijiy investitsiyalar oqimini kuchaytirish uchun muhim omil hisoblanadi.

GII metodologiyasi innovatsion muhitni baholashda ilmiy-tadqiqot faoliyati, ta'lim sifati, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivoji, korxonalarning innovatsion faolligi, intellektual mulkni muhofaza qilish darajasi, texnologik mahsulotlar eksporti va boshqa bir qator omillarni qamrab oladi. O'zbekiston bu yo'nalishlarda muayyan yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, mavjud kamchiliklar GII reytingida yuqorilashni sekinlashtirmoqda.

Xususan, ilmiy-tadqiqotlarga ajratilayotgan mablag' hajmining pastligi, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirishdagi muammolar, patentlar va innovatsion mahsulotlar sonining kamligi, raqamli xizmatlar eksportining cheklanganligi, STEM ta'lim sohalarining yetarlicha rivojlanmaganligi — GII ko'rsatkichlarining pasayishiga olib kelmoqda.

Shu munosabat bilan, O'zbekistonning Global innovatsion indeksdagi pozitsiyalarini yaxshilash, ichki innovatsion muhitni kuchaytirish va texnologik rivojlanishni jadallashtirish maqsadida quyidagi amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

Ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga (Ilmiy-TKI) ajratilayotgan byudjet mablag'larini oshirish, xususan, davlat va xususiy sektor o'rtasida innovatsiyalarni moliyalashtirishda sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish;

Ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish tizimini soddalashtirish va buning uchun texnologik transfer ofislari, innovatsion markazlar va texnoparklar faoliyatini rag'batlantirish;

Intellektual mulk obyektlarini ro'yxatga olish, muhofaza qilish va xalqaro bozorlarda tijoratlashtirish mexanizmlarini kuchaytirish, bu borada patent olish tartib-taomillarini soddalashtirish;

Oliy ta'limda STEM yo'nalishlarini rivojlantirish va zamonaviy innovatsion dasturlar orqali raqamli ko'nikmalarga ega mutaxassislar tayyorlash;

Startup va innovatsion ekotizimni qo'llab-quvvatlash, xususan, "venture" kapital, grant va inkubatsiya dasturlari orqali yoshlar va kichik innovatsion loyihalarni rag'batlantirish;

Raqamli xizmatlar va texnologik mahsulotlar eksportini oshirish uchun xorijiy bozorga chiqishni soddalashtiruvchi platformalar, elektron savdo tizimlari va xalqaro texnoparklar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish;

Global innovatsion indeks metodologiyasiga muvofiq indikatorlar bo'yicha milliy monitoring tizimini yaratish, shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalarni tahlil qilish va ularni milliy amaliyotga joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston uchun GII indeksida yuqorilash — bu faqat xalqaro reytingdagi pozitsiyani yaxshilash emas, balki barqaror va yuqori texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyotga o'tishning zaruriy sharti hamdir. Bu esa mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish, zamonaviy ish o'rinlarini yaratish va innovatsion taraqqiyot orqali farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. (2020). "Ilm-fan va innovatsiyalar – yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy omili". O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. – T.: Prezident matbuot xizmati, 29-oktabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6097-son Farmoni. (2020). "Ilmiy tadqiqotlar va innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida". 6-oktabr.
3. World Intellectual Property Organization (WIPO). (2023). Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty. Retrieved from: https://www.wipo.int/global_innovation_index
4. Global Innovation Index – Country Profile: Uzbekistan. (2023). Retrieved from: <https://www.globalinnovationindex.org/>
5. Rivojlanayotgan davlatlar uchun innovatsion siyosat bo'yicha yo'riqnoma. (2021). JST (UNCTAD) va WIPO hamkorligida. BMT nashriyoti.

6. Gulyamov S.S., Sobirov A.A. (2022). Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion rivojlanish strategiyasi. – T.: "Iqtisodiyot" nashriyoti, 164 bet.
7. Ibragimov I.K., Murodova D.M. (2022). "O'zbekistonda innovatsion muhitni takomillashtirishning dolzarb yo'nalishlari". Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, №3, 75–82.
8. Rashidov N.A., Narzieva M.X. (2023). "O'zbekistonning global innovatsion reytingdagi o'rni va uni oshirish yo'llari". Innovatsion rivojlanish muammolari, №2, 41–45.
9. Norov N. (2024). "Global innovatsion indeksda O'zbekistonning ishtirokini kuchaytirishning muhim yo'nalishlari". Iqtisodiy tadqiqotlar va tahlillar jurnali, 2(1), 56–63. Retrieved from: <https://journal.tsue.uz/index.php/economy/article/view/5124>
10. Norova N.N. (2024). "Global innovatsion indeks doirasida O'zbekistonning raqamli transformatsiya siyosati: muammolar va imkoniyatlar". TDIU Ilmiy axborotnomasi, 2(3), 45–51. Retrieved from: <https://tdiu.uz/journal/nnorova-gii2024>
11. Norov A.R., Turgunova K.S. kizi. (2022). "Innovatsion infratuzilmani rivojlantirishda xorijiy tajribalar". Iqtisodiy tadqiqotlar va innovatsiyalar, 1(4), 53–59.
12. Azizova Z.X., Oripova M.B. (2023). "Ilm-fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish innovatsion rivojlanishning muhim omili sifatida". TDIU Ilmiy axborotnomasi, 4(1), 100–105.
13. Sodikov A.S. (2021). "Innovatsion rivojlanishda kadrlar salohiyatining roli". Innovatsiyalar iqtisodiyoti va boshqaruvi, №5, 28–34.
14. Nazarov N.M. (2022). "Innovatsiyalarni rag'batlantirishda soliq va moliyaviy mexanizmlarning roli". Soliq va moliya jurnali, №7, 15–21.
15. OECD. (2021). Measuring Innovation in Education 2021: What Has Changed in the Classroom? OECD Publishing. Retrieved from: <https://www.oecd.org>
16. European Innovation Scoreboard (2023). Comparative analysis of EU and neighboring countries' innovation capacity. Retrieved from: <https://ec.europa.eu>
17. UNDP Uzbekistan. (2023). "Innovatsiyalar va raqamli transformatsiya orqali barqaror taraqqiyotga erishish". <https://www.uz.undp.org>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
